

FONAMENTS EDUCATIUS DEL PLA DE DINAMITZACIÓ EDUCATIVA SERVEI D'EDUCACIÓ AJUNTAMENT DE SANT CUGAT DEL VALLÈS

En qüestions de cultura i de saber, només es perd el que es guarda, només en guanya el que es dóna. *Aristòtil*

Introducció

El present document té com a objectiu recollir el plantejament educatiu que assumeix el Servei d'Educació en el disseny, desenvolupament i avaluació de totes les accions que conformen el Pla de Dinamització Educativa (PDE), adreçat a infants i joves de Sant Cugat del Vallès, així com els principis que impregnen els projectes emparats i els valors que promouen entre les persones i entitats que participen dels mateixos.

Pretendre establir les directrius que han de permetre orientar i donar sentit a la vida i dinàmica del PDE, implica necessàriament la revisió dels grans plantejaments que en matèria educativa orienten les polítiques nacionals i internacionals, contribueixen als paradigmes que sustenten l'activitat acadèmica i científica i, en definitiva, dibuixen l'horitzó cap a on han de confluïr els esforços que permetran una societat més igualitària, justa i cohesionada.

La recerca d'aquests grans plantejaments ens dirigeix a assumir com a referents "*La educación encierra un tesoro*" (Delors, 1997), "*Documento de posición sobre la educación después de 2015*" (UNESCO, 2015), "*La educación transforma vidas*" (UNESCO, 2017) i la "*Carta de ciutats Educadores*" (AICE, 2009), fonamentada en la "Declaració Universal de Drets Humans (1948), en el Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals (1966), en la Convenció sobre els Drets de la Infància (1989), en la Declaració Mundial sobre Educació per a Tothom (1990) i en la Declaració Universal sobre la Diversitat Cultural (2001)" (AICE, 2009, p. 2).

El present document assumeix, doncs, el repte de recollir i adaptar les grans orientacions en matèria educativa en quelcom útil per guiar els plantejaments conceptuals i pràctics assumits a la dimensió local de l'educació.

Cap a on mira l'educació?

Abordar aquesta pregunta resulta de vital importància per orientar, donar sentit i coherència a les accions que conformen del PDE amb la perspectiva de respondre a la societat que tenim i caminar conjuntament cap a l'horitzó de la societat que volem. Però alhora suposa un repte complex donada la ingent documentació que aporta perspectives, orientacions, models i propostes, en ocasions confrontades, que fan inabastable un anàlisi exhaustiu.

Per aquest motiu, el present document ha iniciat la seva conceptualització partint de dos dimensions bàsiques: la mirada mundial i la mirada local. Estant ambdues subjectes a dos criteris fonamentals: procedir de fonts dotades d'autoritat moral i científica i ser acceptades per la comunitat nacional i internacional.

L'anàlisi de l'Informe Delors (1997), els plantejaments de l'Educació 2030 de la UNESCO (UNESCO, 2017) i la Carta de ciutats Educadores (AICE, 2009), ens configura una educació inclusiva, equitativa i de qualitat per a tots i totes, orientada a la construcció d'una societat més justa i respectuosa, de la qual se'n deriven importats premisses on l'educació:

- Ha de permetre el **desenvolupament personal i intel·lectual de les persones**: potenciar les seves capacitats i talents, assumir la responsabilitat de si mateixes, realitzar el propi projecte individual i construir la seva identitat. Aquest desenvolupament ha d'estar en sintonia amb una educació per a una ciutadania democràtica, conscient i activa que respecti i preservi els drets fonamentals de les persones.
- Contribueix al **desenvolupament social i cultural** mitjançant una educació integral, holística i sistèmica de l'esser humà que integra aspectes ètics i culturals i permet el diàleg i la comprensió de l'altre i del seu entorn, situant i interpretant els esdeveniments en el seu moment històric global. Entenent que comprendre a l'altre i el món que l'envolta, contribueix a una millor comprensió de si mateix.
- Fomenta el **desenvolupament econòmic** mitjançant l'educació i formació competencial de professionals (amb especial atenció a les dones) que contribueixin i aprofitin el potencial dels canvis científics i tecnològics, posant-los a disposició del benestar de la humanitat. L'educació ha de promoure l'acumulació de sabers i adquisició de nous coneixements, treballant-los de forma innovadora i aplicada a nous escenaris d'activitat humana.
- Permet el **desenvolupament sostenible**. L'educació ha de fomentar l'harmonia entre el medi ambient i les dimensions personal, social i econòmica. Per tant, la seva contribució es regeix sota plantejaments i estructures coherents al desenvolupament sostenible.
- Es focalitza especialment en l'**Educació Bàsica Universal** (Conferència de Jomtien, 1990) i les eines essencials per a l'aprenentatge (lectoescriptura, expressió oral, càlcul, solució de problemes, etc.). Per tant la infantesa i la joventut esdevenen dimensions claus de l'educació. La seva actuació incideix directament en la reducció del fracàs escolar, l'atenció a la diversitat i el treball per a la igualtat d'oportunitats.
- Integra l'**Educació Secundària Universal**, la **Formació Professional** i l'**Educació al Llarg de la Vida** atenent a vincles entre escola i vida professional i social, entre el saber teòric i el saber tècnic. Les decisions preses a la joventut no poden condicionar la totalitat de

la vida adulta, és per això que l'educació ha d'oferir segones oportunitats per a la reconfiguració del propi projecte personal a través de l'accés al treball o de l'exercici de la iniciativa i empenedoria. Ajudar a les persones a ser autònomes i responsables de la seva vida requereix d'una bona orientació, de la competència d'aprendre a aprendre i d'una presa de decisions fonamentada i adequada a la societat present i el projecte personal de futur. L'especial atenció a les joves permetrà l'efectiva igualtat d'oportunitats entre homes i dones.

- Queda determinada per les **relacions entre comunitat local** (pares, centres educatius i administració local), **autoritats públiques i comunitat internacional**. La participació, el diàleg i la utilització dels recursos tècnics i professionals, juntament amb l'assumpció de la pròpia responsabilitat per part de l'ens local, constitueixen la base per a emprendre reformes educatives orientades a la millora de la qualitat de vida dels ciutadans i ciutadanes.

En definitiva, l'educació camina cap a l'ideal de Societat Educativa, entesa com "una societat en la que s'ofereixen múltiples possibilitats d'aprendre, tant a l'escola com a la vida econòmica, social i cultural. D'aquí la necessitat de multiplicar les formes de concentració i d'associació amb les famílies, els cercles econòmics, el món de les associacions, els agents de la vida cultural, etc." (Delors, 1997, p. 37)

Els fonaments de l'aprenentatge i les seves implicacions

A partir de 1920 amb els plantejaments de Montessori, Freinet, Piaget, Dewey, Decroli i Ferrer i Guàrdia, entre d'altres, neix el concepte d'Escola Nova, que dona un gir de 180º a la forma com es concep l'aprenentatge i, conseqüentment, la forma com s'ha de manifestar l'educació.

L'Escola Nova dibuixa un escenari educatiu on l'alumne aprèn significativament a través de l'experimentació i la manipulació, on l'interès, la curiositat, la creativitat i la llibertat es constitueixen en eixos que guien i promouen nous coneixements i noves mirades envers el món que els envolta.

La descoberta d'un mateix, dels altres i de l'entorn, a través d'un procés i d'un contacte respectuós amb el ritme de cada nen, l'acceptació de la diferència com quelcom natural que enriqueix a la pròpia persona, la creació d'una identitat pròpia emmarcada en un fort teixit relacional i cultural, la cura de l'entorn i dels espais naturals com a font de vida i de desenvolupament... són derivacions pedagògiques de l'Escola Nova totalment vigents i reivindicades als nostres dies.

Tot i el gran avenç d'aquests plantejaments educatius, la translació al sistema educatiu encara té per davant molt recorregut. Catalunya ha estat històricament una comunitat compromesa amb aquest canvi, els moviments de renovació pedagògica (molt vius a algunes escoles) i recentment el sorgiment del projecte Escola Nova XXI, impulsat per la societat civil, així ho demostren.

Sembla que és just ara quan els fonaments de la coneguda com Escola Tradicional comencen a trontollar degut a una revisió profunda i crítica (procedent de la dimensió educativa, social, política i econòmica) sobre els efectes reals en l'aprenentatge de l'alumne.

El conegut com a Informe Delors (1997) aporta una mirada diferent i complementària, on l'aprenentatge s'aborda des de quatre dimensions amb entitat pròpia, però amb fortes connexions que permeten la significativitat i la comprensió d'un mateix, dels altres i del món: aprendre a conèixer, aprendre a fer, aprendre a ser i aprendre a viure junts. Aquesta visió integral i integradora de l'aprenentatge es troba a les bases del desenvolupament competencial de la persona (on les competències son enteses com el conjunt de sabers, habilitats i valors que la persona posa en marxa davant una situació complexa, obtenint un resultat positiu o exitós).

Els set principis de l'aprenentatge (OCDE, 2010), a més de situar l'alumne al centre de l'aprenentatge i atorgar-li una naturalesa social, orienten cap a la necessitat d'abordar el desenvolupament de les emocions, atendre les diferències individuals inherents a la condició humana, establir fites adequades a l'alumne que requereixi d'esforç i afany de superació, i plantejar un procés educatiu caracteritzat per la "connectivitat horitzontal" (que implica àrees de coneixement i matèries, així com la societat local i global) i l'avaluació continuada.

Pretendre abordar l'aprenentatge en la societat actual, significa comprendre els fonaments pedagògics que sustenten una mirada socioconstructivista del mateix, on és l'alumne qui assumeix el protagonisme, sent el centre de tota acció educativa. Per tant, es fa necessari que participi activament en la construcció del seu propi aprenentatge, experimenti i satisfaci la seva curiositat desenvolupant projectes de recerca, analitzi els processos que viu, guanyi en autonomia i es configuri i responsabilitzi del seu propi projecte personal.

El PDE assumeix aquest plantejament conceptual de l'aprenentatge, de manera que les activitats que empara contribueixen a què l'alumne s'apoderi del seu procés educatiu, ajudant-lo a ser responsable i autònom en la presa de decisions reflexionades, raonades i orientades al seu desenvolupament personal i professional, amb ple coneixement del món que l'envolta.

La implicació social en els projectes educatius

Tot i que l'interès educatiu sempre ha estat latent en les polítiques locals i nacionals, es pot considerar que aquest va en augment, impregnant els debats socials i essent el centre en moltes de les propostes d'acció configurades per donar resposta a situacions o problemàtiques que requereixen d'una intervenció global, eficient i resolutiva.

Viure en una societat democràtica, que cada vegada n'és més conscient de la necessitat de **participar de la vida pública** i n'exerceix activament aquest dret, suposa generar espais on la seva participació pugui esdevenir real alhora que obrir mecanismes per a la presa efectiva de decisions, que permetin la coresponsabilització dels diferents agents socials, polítics i culturals.

En aquest context, l'administració local conforma una peça fonamental per garantir la participació democràtica amb una repercussió directa sobre la qualitat de vida dels seus ciutadans. Però la forma que adopta aquesta participació pot, o no, ser garant de la configuració de propostes que donin resposta a les situacions concretes alhora que fomentin els grans plantejaments educatius descrits anteriorment.

El **treball en xarxa** com a estratègia de participació democràtica i desenvolupament ciutadà, emergeix com una eina per a l'emancipació, la coresponsabilitat, la cooperació, l'enteniment mutu i el diàleg, alhora que pot contribuir de manera efectiva a valors com la cohesió, la igualtat i el respecte envers els altres.

En aquest context, les propostes locals que tinguin com a finalitat contribuir a l'educació dels seus ciutadans, com és el cas del PDE, no poden oblidar el requeriment d'obrir espais de diàleg, comunicació i treball en xarxa amb la finalitat de recollir les necessitats sentides pels diversos col·lectius, configurar respostes pertinents, respectuoses i igualitàries, així com valorar-ne durant tot el procés les implicacions, repercussions i situacions que d'elles se'n derivin.

Cap a on mira el PDE?

Entendre el PDE en la seva globalitat i complexitat, implica identificar els principis que regeixen la seva dinàmica i els objectius que configuren el seu horitzó.

PRINCIPIS RECTORS

Orientant la mirada en la direcció dels grans reptes i plantejaments educatius, el PDE assumeix com a propis els següents principis educatius que regiran i donaran sentit a la vida i dinàmica del propi Pla.

1. **El PDE es un bé d'utilitat pública pel municipi**, de forma que tots els centres educatius, sigui quina sigui la seva naturalesa, poden fer-ne ús.
2. **El PDE és una eina per contribuir a la qualitat de l'educació** dels/les nens/es i joves de Sant Cugat del Vallès.
3. **El PDE se centra en l'educació infantil, primària, secundària i postobligatòria, actuant sota els principis socioconstructivistes de l'aprenentatge** derivats de les aportacions de moviments de renovació pedagògica de l'escola catalana, de la UNESCO i de la OCDE¹.
4. **El PDE contribueix al desenvolupament integral dels alumnes dels centres educatius de Sant Cugat del Vallès, futurs ciutadans del món**. El que implica atendre de forma interrelacionada les dimensions: personal, social, cultural, política i professional, mantenint l'equilibri entre l'educació emocional i competencial, entre la consolidació de

¹ Plantejaments descrits en aquest mateix document.

la pròpia identitat i el respecte cap a la diversitat cultural, entre la mirada local i el plantejament mundial i entre l'exercici dels drets i l'assumpció dels deures públics.

5. **El PDE està impregnat de la vida local:** es constitueix, s'enriqueix i es desenvolupa a partir de les xarxes, connexions i relacions entre el teixit educatiu, social, cultural, econòmic, polític. El que implica atendre i respondre les necessitats identificades arrel d'aquestes connexions de forma conjunta i coordinada. En aquest sentit, el PDE **assumeix els plantejaments recollits a la Carta de Ciutats Educadores.**
6. **El PDE respon a necessitats considerades per la societat civil com un àmbit prioritari d'actuació que implica d'un treball en el si de la institució educativa.** El PDE viu immers en una realitat de la qual no fuig ni ignora. Escoltar la ciutadania significa ser sensible a les seves demandes, urgències i exigències, canalitzar-les i donar-les una resposta adequada que, en alguns casos, pot requerir d'actuacions concretes dins del Pla.

FINALITAT I OBJECTIUS

El Pla de Dinamització Educativa neix amb la finalitat de contribuir de forma efectiva a la qualitat de vida dels ciutadans i ciutadanes de Sant Cugat a través d'una proposta educativa àmplia, adreçada a tots els centres educatius de la població i orientada al reforç i enriquiment de les diverses àrees que conformen el currículum escolar.

Els seus objectius es concreten en:

- a. **Donar un suport explícit al professorat en el desplegament curricular de les assignatures que imparteix.** La diversitat d'activitats que formen part del PDE pretenen contribuir a ampliar, aprofundir, contextualitzar o aportar altres perspectives als continguts didàctics treballats a l'aula, augmentant d'aquesta forma la qualitat de l'educació rebuda pels alumnes.
- b. **Contribuir a un major coneixement del patrimoni per part de la població de Sant Cugat.** Una de les missions de l'Administració Local consisteix en aproximar el patrimoni i recursos locals que formen part de la cultura i identitat pròpia de la localitat. Des de l'Ajuntament de Sant Cugat es considera que apropar als alumnes a entorns que recullen la història de la ciutat, que són patrimoni de la comunitat i que formen part de la identitat del municipi, contribueix en gran mesura al coneixement, respecte, utilització i manteniment dels tresors culturals de Sant Cugat.
- c. **Enfortir el sentiment de pertinença a la ciutat com a part inherent a la identitat dels ciutadans i ciutadanes de Sant Cugat.** El fort creixement demogràfic dels darrers anys ha fet perillar el sentiment de pertinença dels ciutadans. Per aquest motiu, més enllà del coneixement i utilització del patrimoni local, el PDE té per objectiu contribuir a que els alumnes facin seva la cultura tradicional i popular del municipi, afavorint la participació activa de la vida local com a element de cohesió, integració i vincle amb la ciutat que els acull.
- d. **Crear i enfortir xarxes de relació i col·laboració entre els centres educatius, la societat civil, les empreses i l'administració local.** L'educació no recau en mans d'un únic agent o varis que actuen de forma independent, sinó de tots els agents que conformen el teixit

social, econòmic i polític i que de forma coordinada treballen en una mateixa direcció: la qualitat de vida de la comunitat. El lideratge d'aquesta empresa recau clarament en l'Ajuntament de Sant Cugat. Assumint aquest repte, el Pla de Dinamització Educativa pretén ser un espai on:

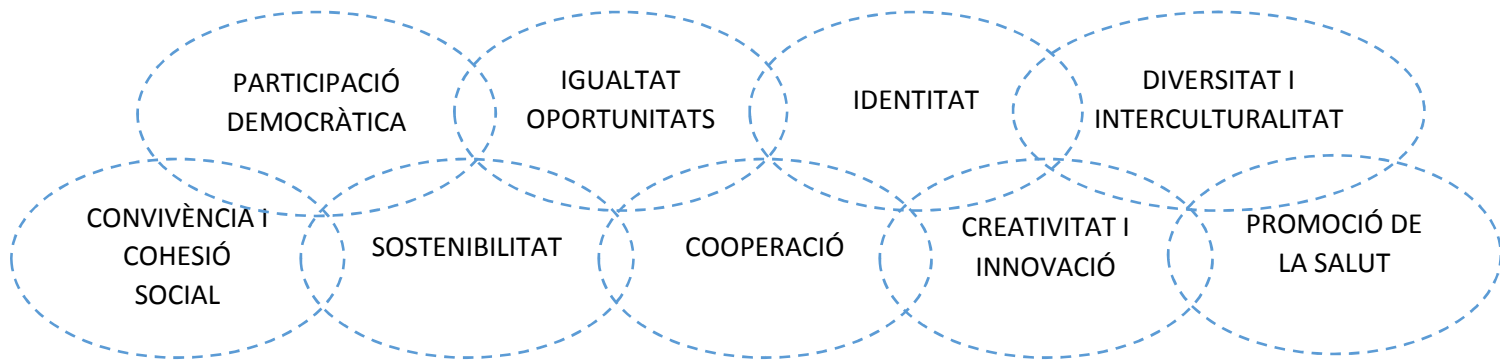
- i. La societat civil transcendeixi l'àmbit de les propostes i s'impliqui activament en dissenyar-les, dur-les a terme i avaluar-les.
 - ii. S'estableixin canals de comunicació directe que permetin el coneixement i enriquiment mutu entre comunitat educativa (alumnat, professorat i famílies), la societat civil, administració local i empreses del territori.
- e. **Desenvolupar els àmbits prioritaris de les polítiques educatives de Sant Cugat.** El PDE s'encabeix dins d'un marc sociopolític molt més ampli, de forma que la seva permeabilitat cap a les orientacions que regeixen cada moment històric es converteix en un objectiu a assumir. Actualment aquestes orientacions s'expliciten a través del Pla d'Actuació de Mandat (PAM) que integra quatre àmbits estratègics:
- i. Desenvolupament econòmic: dinamització econòmica, impuls de l'estructura productiva i promoció de l'ocupabilitat.
 - ii. Progrés social: on les persones puguin desenvolupar el seu projecte de vida, oferint recursos i serveis en el camp de l'educació, l'esport, el lleure, la salut i el benestar en general. Una ciutat cohesionada, atenent les necessitats socials i reforçant els recursos per atendre situacions de vulnerabilitat.
 - iii. Cultura innovadora: ciutat de cultura, creativitat i talent. Combinant propostes innovadores i referents al país amb l'impuls d'un patrimoni històric únic i d'una cultura identitativa i participativa que singularitza la ciutat.
 - iv. Entorn urbà: model de ciutat equilibrat, sostenible i respectuós amb l'entorn. Referent en qualitat de vida, amb un urbanisme a escala humana que aposta per una mobilitat sostenible. Una ciutat verda, neta i endreçada amb un espai públic de qualitat.

VALORS QUE IMPREGNEN EL PLA DE DINAMITZACIÓ EDUCATIVA

La Carta de Ciutats Educadores (2009) i la “Declaració d’Incheon i Marc d’Acció per a la realització de l’Objectiu de Desenvolupament Sostenible 4” (2017) aporten tot un seguit d’elements que permeten configurar una paleta de valors que vesteixen el ciutadà que viu en harmonia amb si mateix, amb el seu entorn sociocultural i amb el seu medi natural.

Valors que, en sintonia amb les necessitats, característiques i situació de la població de Sant Cugat, son assumits pel Pla de Dinamització Educativa en els termes que es recullen a continuació.

PARTICIPACIÓ
DEMOCRÀTICA

Promoció d'una ciutadania democràtica i plena.

Desenvolupament de processos de coneixement, diàleg i participació per con viure en i amb la incertesa que caracteritza la societat actual.

Forment de la participació ciutadana en activitats socials, en el projecte educatiu col·lectiu i en el projecte de ciutat educadora.

Promoció de l'associacionisme com a forma de participació i coresponsabilitat cívica.

IGUALTAT
D'OPORTUNITATS

Promoció de la igualtat de gènere: vetllant que les nenes i dones gaudeixin d'igualtat d'oportunitats.

Potenciació de les tecnologies de la informació i les comunicacions com a eina per ampliar i enfortir l'educació de tothom.

Atenció personalitzada (especialment a col·lectius que ho requereixin), oferint informació, orientació i acompanyament.

Cura a les necessitats de les persones amb dependència per afavorir la seva autonomia.

Eliminació de barreres (també físiques) que impedeixin l'exercici del dret de la igualtat.

Atenció a necessitats d'accessibilitat, trobada, relació, joc, esbarjo i apropament a la natura

IDENTITAT

Contribució a l'harmonia entre necessitats individuals i perpetuació de símbols i construccions referents del seu passat i de la seva existència

Definició, preservació i presentació de la pròpia identitat de ciutat (compatible amb les formes de vida internacionals)

Promoció de l'equilibri i l'harmonia entre identitat i diversitat (reconeixement de la identitat cultural)

Promoció de la pròpia identitat ètnica i idiomàtica

DIVERSITAT I
INTERCULTURALITAT

Promoció d'una educació inclusiva i en la diversitat per combatre formes de discriminació.

Atenció a persones nouvingudes, immigrants o refugiats.

Forment del diàleg intercultural.

Defensa i promoció de les persones i els col·lectius més desfavorits o dels que pateixen discriminacions polítiques o econòmiques per raons de sexe, de raça o ètnia, de cultura o de religió.

CONVIVÈNCIA I
COHESIÓ SOCIAL

Promoció d'una cultura de la pau i no violència

Coneixement, respecte i convivència entre generacions, participant a projectes intergeneracionals

Assumpció de principis i valors ètics i cívics

Comprensió i respecte pels drets humans

Enfortiment de les relacions entre centres i alumnes

Construcció d'una societat del coneixement sense exclusions

SOSTENIBILITAT

Foment de presa de decisions informades i accions responsables en favor de la integritat de medi ambient, la viabilitat econòmica i una societat justa amb les generacions actuals i futures.

Coneixement i interacció amb l'entorn natural per un medi ambient més saludable i culturalment sustentable.

Promoció de bones pràctiques de desenvolupament sostenible.

Foment de la participació en la transformació ecosocial envers una comunitat i planeta més sostenibles.

COOPERACIÓ

Desenvolupament dels principis del joc cooperatiu i col·laboratiu com a forma de relació social i creixement personal.

Foment de la responsabilitat, l'esperit crític, la solidaritat i l'activisme en la defensa dels drets humans i de les llibertats fonamentals, indivisibles i interdependents.

Promoció del compromís i responsabilitat a favor de relacions equitatives per contribuir a una economia local i global més justa, fonaments per un desenvolupament econòmic durador, equitatiu i sostenible que incideixi també en la redistribució de la riquesa i en la justícia social.

Foment de la pau, la justícia, la igualtat i l'equitat en les relacions entre persones, pobles, cultures, nacions i estats.

INNOVACIÓ I
CREATIVITAT

Promoció de canvis socials i professionals que millorin les condicions de vida humana.

Contribució al disseny i desenvolupament de solucions creatives a problemes reals.

Foment de la imaginació i expressió a través de la creació artística com a forma de relació inter i intrapersonal.

PROMOCIÓ DE
LA SALUT

Promoció de l'alimentació en un marc ampli de salut, drets humans i ecologia.

Desenvolupament d'hàbits esportius saludables.

Promoció del benestar emocional i físic.

Així, el PDE adquireix el compromís d'assumir com a propis els valors esmentats anteriorment des de dues perspectives pràctiques:

1. Integrant de forma específica el desenvolupament d'aquests valors en el **contingut propi de les activitats** adreçades als alumnes de Sant Cugat del Vallès. Aprofundint en el seu significat, les seves implicacions, les seves repercussions i les formes que pot adoptar a la pràctica quotidiana.
2. Assumint de forma global aquests valors en la dinàmica de totes i cadascuna de les activitats proposades. Formant part de la **metodologia inherent al desenvolupament de qualsevol temàtica**, sigui del tipus que sigui. Això permetrà a l'alumnat integrar de forma natural i normalitzada l'exercici real d'aquests valors.

BIBLIOGRAFIA

1. Asociación Internacional de Ciudades Educadoras - AICE (2009). *Carta de ciutats Educadores*. Barcelona: AICE.
2. Delors, J. (1997). *La educación encierra un tesoro*. Ediciones UNESCO.
3. UNESCO (2017). *La educación transforma vides. Educación 2030*. Francia: UNESCO.
4. UNESCO (2015). *Documento de posición sobre la educación después de 2015*. Recuperado de: <http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002273/227336S.pdf>